

Çocukların Büyük Ebeveynleri İle Etkileşimlerine İlişkin Görüşleri

Opinions Of Children About Their Interactions With Grandparents

Fatma ARPACI*
Aydan BEKAR**

ÖZET

Bu araştırma, büyük ebeveynleri ile birlikte yaşayan çocukların, büyük ebeveynleri ile etkileşimlerine ilişkin görüşlerini incelemek amacı ile Ankara'nın Çankaya ilçesine bağlı Beşevler semtinde yaşayan, kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen 300 ilköğretim öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırma kapsamına alınan çocukların yarısından fazlası kız, çoğunluğunun yaşı 12 ve üzerindedir. Çocukların yaş gruplarına göre çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine ilişkin görüşleri incelendiğinde küçük yaş grubundaki çocukların büyük ebeveynlere bakış açısının daha olumlu, çocukların yaşları büyüdükçe değerlendirmelerinin daha olumsuz olduğu görülmektedir. Kız çocukları büyük ebeveynleri ile etkileşimlerine yönelik erkeklerle göre daha olumlu, erkek çocuklar ise kızlara göre daha olumsuz görüş bildirmişlerdir. Çocukların genç büyük ebeveynler ile daha iyi iletişim kurdukları ve büyük ebeveynlere yönelik görüşlerinin daha olumlu olduğu; büyük ebeveynin eğitim düzeyi artıkça çocukların olumlu görüşlerinin ve bazı olumsuz görüşlerinin ortalamalarında artış olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk, büyük ebeveyn, çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimi.

Çalışmanın Türü: Araştırma

ABSTRACT

Grandparents/the elderly are the important members of family system (Lussier et al., 2002). Firstly the roles of parents and siblings, secondly the roles of grandparents have an effect on child's upbringing and his/her personality development (Anonymous, 2002; Şahin and İnal, 2007). Grandparents influence their grandchildren's lives positively with the roles such as nursing, treating with love and affection, making children play games, sermonizing, standing between parents and children and providing for the third generation with the cultural transmission (Şener, 2009; Çiftçi, 2008; King et al., 2000). The importance of the relationship between grandparent and grandchildren is increasingly recognized nowadays (Smith, 1991).

While living with grandparents in the metropolis is getting harder and harder, the tradition of living as a big family still exists in a lot of cities. This tradition is generally seen in the way that with women entering the work life, grandchildren are brought to their grandparents' houses and within the work hours of women, grandparents take the responsibility of caring children. Establishing a relationship with grandchildren provides a high spiritual satisfaction for grandparents. For grandparents, their grandchildren are more precious than their own children (Hazer, 2011). Having a grandchild is a unique situation for all the grandparents. Spending time with the grandchild, playing with him/her, loving him/her and sometimes helping his/her nursing are uplifting experiences for family elders (Hazer, 2012). A grandparent who interacts with his/her grandchild transfers his/her own culture to the third generation (Çiftçi, 2008). Grandparents can be more helpful as guides and mentors in many important times of their grandchildren's lives than parents (Harper and Levin, 2005). Telling tales to grandchildren, taking them to the parks and entertain them, showing them around are some of the common roles of grandparents (Arpacı and Ersoy, 2008). It is known that grandparents communicate with their grandchildren in a better way and that they can figure as pacifiers, soothers, detractive of tension and conflicts between children and their parents (Çiftçi, 2008).

Understanding each other of different generations which live together and their positive approaches are substantial for social cohesion and peace (Canatan, 2009). On the account that interaction between child and grandparent is significant for the maintenance and protection of social culture and values, reinforcement of intergenerational relations, upbringing and education of child/grandchild, this study is planned and conducted with the aim of analyzing children's opinions who are living with their grandparents, about their interactions with their grandparents.

The sample of this study comprised of 300 elementary students chosen by the method of convenience sampling who live in the neighborhood of Beşevler from Çankaya in Ankara. Questionary form was used as data collection tool. The demographical qualities of children and grandparents were analyzed by the usage of numbers and percentage values. Also, arithmetic mean of variable of age and average monthly income was taken. Positive and negative opinions of the children about the interaction between children and grandparents were evaluated with the answers given to the statements like likert type. The effect of the child's age and grandparent's age and his/her educational status on the positive and negative opinions of children about interaction between children and grandparents was analyzed by the usage of variance analysis. The effect of children's gender on their positive and negative opinions related to the interaction between children and grandparents was analyzed by the usage of student's t-test. In cases where the results of unilateral variance analysis were meaningful, to determine in which groups there was the difference, Scheffe Test was used.

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi

** Yrd. Doç. Dr., Muğla Üniversitesi

More than half of the children included in the scope of this study were girls. While the age of most children was 12 and above, almost 80% of them were studying in the 5th grade or in an upper grade. The 47.7 % of the elderly were male. The general average of age was 67.05 ± 9.53 year. When their educational status were researched, it was determined that 26.0 % of them were illiterate, 44.0 % of them were literate or primary school graduate and 6.0 % of them were high school graduate. Average monthly income of the elderly was 732.68 ± 485.752 .

When according to age groups, the opinions of children about the interaction between children and grandparents were examined, opinions like enjoying time with grandparents, being like friends with grandparents, sometimes loving grandparents more than parents showed meaningful difference ($p < 0.05$). It was determined that views of the children who were in the group of early age, about grandparents were more positive. It was seen that negative opinions like thinking that communication with grandparents were not sufficient, that grandparents used violence and that grandparents treated other grandchildren differently increased directly proportional with the ages of children.

It was observed that children could communicate with younger grandparents in a better way and their opinions about grandparents were more positive. When the mean of the children's views such as liking to go to park with grandparents, liking to go to school with grandparents and sometimes loving grandparents more than their parents was investigated, the older the grandparents the averages decreased; the younger the grandparents these averages increased ($p < 0.05$).

The situation of agreeing with the views like thinking that grandparents used violence and that parents interfered in their contact showed statistically significant difference in terms of the educational status of grandparents. It was determined that the higher the educational status of grandparents, the averages of children's positive and mostly negative opinions increased.

It was seen that girls liked going to park with their grandparents more than boys, girls went to school with their grandparents more often than boys and their grandparents told tales and stories ($p < 0.05$). The mean of girls who stated that they were given pocket-money was more than the mean of boys who stated the same. The mean of boys who admitted that they sometimes loved their grandparents more than their parents was more than the mean of girls ($p < 0.05$). It was specified that the mean of boys who indicated that their grandparents were angry with them when they did not do what they asked for, that their grandparents reflected their own negative thoughts about children's parents to children, who thought that their grandparents interfered in their watching TV and that their grandparents treated other grandchildren differently from them, was higher than the girls.

Old people are an irreplaceable element of Turkish society. They have a highly effective place in education and upbringing of children/grandchildren and development of family relationship (Arpacı ve Ersoy, 2008). Decrease and detachment of mutual interaction between generations lead to the development of controversial values in society. To protect and maintain our social values, improvement of projects which unite together the young and the old/ the child and the old, strengthen intergenerational relations and make transference easy is very important. It will be useful to prepare education programs which convert negative prejudgments of individuals in the society about one another to positive by starting from families, to teach these subjects in mainstream educational environments with mass media and to develop support projects for enabling family members to use positive interaction methods between family members (Hazer, 2012; Canatan, 2008; Arpacı ve Ersoy, 2008). Understanding each other of different generations which live together and their positive approaches are substantial for social cohesion and peace (Canatan, 2009). It is essential to sustain intergenerational communication in a healthy way, to make researches about interaction and communication between child and grandparent in a family for the recovery of family ties, and accordingly to develop solution offers for problems. It is suggested that in the future studies, interactions of grandparents directed to grandchildren and interactions of children directed to grandparents akin by their parents' sides should be analyzed bidirectionally.

Keywords: Child, grandparent, interaction of child and grandparent.

Type of the study: Analyze

1.GİRİŞ

Toplumun en temel birimi olan ailenin, bireyin yaşamında önemli bir yeri vardır. Çocuk için topluma uzanan bir köprü görevi gören aile (Günindi ve Giren, 2011); evlilik bağıyla başlayan, akrabalık ve sosyal bağlarla birbirlerine bağlanan, çeşitli rollere sahip, birbirlerini etkileyen, çoğunlukla aynı evde yaşayan fertlerden oluşan, üyelerinin psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan bir birim olarak tanımlanmaktadır (Özgüven, 2001). Aile yapısı kavramı tanımlanırken farklı aile tiplerinden bahsedilebilmekte ve bu anlamda, evde bulunan evli çift sayısı ve kuşakların genişliği temel değişken olarak alınabilmektedir. Geniş aile ve çekirdek aile bu temel değişkenlerin oluşturduğu aile yapılarındandır (Günindi ve Giren, 2011). Geniş aile (geleneksel aile); tek bir hanede birden çok kuşağın bir arada yaşadığı bir aile sistemini anlatmaktadır. Sanayileşme ve kentleşme ile birlikte geniş aile yapısı farklılaşarak çekirdek aile yapısına dönüşmüştür. Geniş aileden çekirdek aileye geçişle birlikte ailenin üye sayısında azalma, fonksiyonlarında ve yapısında değişme olmuştur (Işıoğlu, 2006). Ailenin yapısı, görevleri ve işlevleri tarihi süreç içinde değişse de, yeni yetişen nesillere ilk şekli veren, onları eğitip koruyan, yetiştiren en önemli kurum olma özelliği devam etmektedir (Apaydın, 2001).

Büyük ebeveynler aile sisteminin önemli üyeleridir (Lussier vd., 2002). Çocuğun yetişmesinde ve kişiliğinin gelişmesinde önce anne-baba ve kardeşlerin, daha sonra büyükanne ve büyükbabanın rolleri etki eder (Anonim, 2002; Şahin ve İnal, 2007). Büyük ebeveynler; torunlarına bakma, sevgi ve şefkat gösterme, oyun oynatma, nasihat etme, anne-baba ile çocuk arasında arabuluculuk yapma, üçüncü kuşağa kültür

aktarımını sağlama gibi rolleri ile torunların yaşamlarını olumlu etkilemektedirler (Şener, 2009; Çiftçi, 2008; King vd., 2000). Büyük ebeveyn-torun ilişkilerinin çocukların gelişimi için önemi günümüzde giderek artan bir şekilde fark edilmektedir (Smith, 1991). Günün çoğunluğunu çocuklarla birlikte geçiren büyükanne ve büyükbaba gibi yaşlılar, davranışları ile çocuklara ve gençlere örnek olmaktadır (Anonim, 2002).

Türk toplumunun geleneksel yapısında torun sevgisinin ayrı bir yeri bulunmaktadır. Bir toruna sahip olmak her büyükanne ve büyükbaba için özel bir durumdur. Torun ile geçirilen vakit, onunla oynamak, sevmek, bazı zamanlarda bakımına yardımcı olmak aile büyükleri için mutluluk veren tecrübelerdir. Günümüzde özellikle her iki ebeveynin de çalıştığı ailelerde, okul öncesi eğitim çağına gelmemiş çocuk, anne babasının işte olduğu zamanı bir bakıcı ya da bir aile büyüğünün gözetiminde geçirmektedir. Bu nedenle, büyükanne ve büyükbabanın çocuğun gelişimi üzerinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Hazer, 2012).

Büyük ebeveynin aile içindeki konumu, manevi doyum ve kültür aktarımı yönünden de büyük önem taşımaktadır. Yaşlılık döneminde torunlarla ilişki kurmak büyük ebeveynlere yüksek manevi bir doyum sağlamaktadır. Büyük ebeveynler için torunları kendi çocuklarından daha kıymetlidir (Hazer, 2011). Çocukların günlük hayatta anne babaları ile yaşadıkları sürtüşmeler, otorite-üstünlük mücadeleleri, büyük ebeveyn ile torunları arasında yaşanmamaktadır. Büyük ebeveynlerin torunları ile daha iyi iletişim kurdukları, çocuklarla anne babalar arasındaki ilişkilerde görülen gerilim ve çatışmaları yatıştırıcı, azaltıcı, arabulucu rolü oynayabildikleri bilinmektedir (Çiftçi, 2008). Büyük ebeveynler anne babadan daha çok torunlarının yaşamlarının birçok önemli döneminde rehber, danışman olarak yardımcı olabilmektedirler (Harper ve Levin, 2005). Geniş ailede büyük ebeveyn-torun ilişkisi kültür aktarımını sağlayan bir kanal olagelmıştır. Torunu ile iletişimde bulunan yaşlı ebeveyn üçüncü kuşağa kendi kültürünü aktarmaktadır (Çiftçi, 2008). Torunlarına masal anlatmak, parka götürüp eğlendirmek, onları gezdirmek büyük ebeveynlerin yaygın rollerinden bazılarıdır (Arpacı ve Ersoy, 2008).

Modern toplumlarda ise durum oldukça değişmiştir. Maddi zorunluluklar ve sosyal değişme nedeniyle (Atila, 2006; Çiftçi, 2008), ailenin yapısında değişiklikler meydana gelmiş, büyükanne ve büyükbabalar torunlarından ayrı yerlerde yaşamaya başlamış, parçalanmış geniş ailelerin sayısında artışlar görülmüştür. Bu gelişmeler çocuk ve gençlerin yetişkinlerden ayrı ortamlarda daha fazla zaman geçirmesine neden olmuştur. Dolayısıyla farklı kuşakların birbiriyle iletişiminin süre ve miktarında azalmalar meydana gelmiştir (Hazer, 2011). Kuşaklar arasındaki karşılıklı etkileşimin giderek azalması ve kopması, toplumda çatışan değerlerin artmasına yol açmaktadır. Toplumsal değerlerimizi korumak ve sürdürmek için kuşaklar arası ilişkileri güçlendirecek, aktarımları kolaylaştıracak yaşlı ve genci, yaşlı ve çocuğu bir araya getirecek projelerin geliştirilmesi önemlidir. Ailelerden başlayarak toplumun üyelerinin birbirleri hakkındaki olumsuz ön yargılarını olumluya çevirecek eğitim programları hazırlamak ve kitle iletişim araçları ile örgün eğitim ortamlarında bu konuların işlenmesi, aile üyelerinin kendi aralarında olumlu etkileşim yöntemlerini kullanmalarını sağlamaya yönelik destek projeleri geliştirmek yararlı olacaktır (Hazer, 2012; Canatan, 2008; Arpacı ve Ersoy, 2008).

Büyük şehirlerde büyük ebeveynler ile yaşamak gittikçe zorlaşsa da birçok şehirde hala büyük bir aile gibi yaşama geleneği devam etmektedir. Bu gelenek genellikle kadının çalışma hayatına girmesiyle, torunların büyük ebeveynlerin yanına bırakılması, annenin çalıştığı saatlerde bakım vazifesini büyük ebeveynlerin üstlenmesi şeklinde görülmektedir (Hazer, 2011). Bir arada yaşayan farklı kuşakların birbirlerini anlaması, olumlu yaklaşımları, toplumsal uyum ve huzur için önemlidir (Canatan, 2009). Toplumsal kültürün ve değerlerinin sürdürülmesinde ve korunmasında, kuşaklar arası ilişkilerin güçlendirilmesinde, çocuk/torun yetiştirilmesinde ve eğitiminde çocuk ile büyük ebeveyn etkileşiminin önemli olduğu düşünüldüğünden bu çalışma; büyük ebeveynleri ile birlikte yaşayan çocukların, büyük ebeveynleri ile etkileşimlerine ilişkin görüşlerini incelemek amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür. Bu temel amaç çerçevesinde araştırmanın problemi şu şekildedir. “Çocukların büyük ebeveyn-torun etkileşimine yönelik görüşleri nelerdir?”

Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır.

1. Çocuğun yaşının; çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine yönelik olumlu görüşlerine etkisi nedir?
2. Çocuğun yaşının; çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine yönelik olumsuz görüşlerine etkisi nedir?

3. Çocuğun cinsiyetinin; çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine yönelik olumlu görüşlerine etkisi nedir?
4. Çocuğun cinsiyetinin; çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine yönelik olumsuz görüşlerine etkisi nedir?
5. Çocuğun, çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine yönelik olumlu görüşlerine büyük ebeveynin yaşının etkisi nedir?
6. Çocuğun, çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine yönelik olumsuz görüşlerine büyük ebeveynin yaşının etkisi nedir?
7. Çocuğun, çocuk ve büyük ebeveyn ilişkisine yönelik olumlu görüşlerine büyük ebeveynin eğitim durumunun etkisi nedir?
8. Çocuğun, çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine yönelik olumsuz görüşlerine büyük ebeveynin eğitim durumunun etkisi nedir?

2.YÖNTEM

Bu çalışmanın örneklemini; Ankara'nın Çankaya ilçesine bağlı Beşevler semtinde büyük ebeveynleri ile birlikte yaşayan, kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen ve çalışmaya katılmayı kabul eden 300 ilköğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma verileri soru formu ile elde edilmiştir. Soru formu çocuklara 31.10.2011-30.12.2011 tarihleri arasında, araştırmacılar tarafından okullarında yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak geliştirilen soru formu, konu ile ilgili çalışmalar (Lussier vd., 2002; Arpacı ve Ersoy, 2008; Hazer, 2012; Hazer, 2011; Harper ve Levin, 2005; Aydın, 2008; Günindi ve Giren, 2011) incelendikten sonra hazırlanmış ve uzman görüşleri alınmıştır.

Çocukların ve büyük ebeveynlerin demografik özellikleri sayı ve yüzdelik değerler kullanılarak analiz edilmiş; ayrıca yaş ve aylık ortalama gelir değişkeninin aritmetik ortalaması alınmıştır. Çocukların çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleri, Likert tipi ifadelerle verilen yanıtlarla ölçülmüştür. İfadelere verilen yanıtlar "hiç", "nadiren", "bazen", "genellikle" ve "daima" olarak 5 kategoride ele alınmış, 1-5 puan verilerek değerlendirilmiştir. Çocukların, çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerine çocuğun yaşının etkisi ile büyük ebeveynin yaş ve eğitim durumunun etkisi varyans analizi ile araştırılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçlarının anlamlı çıktığı durumlarda, farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe Testi uygulanmıştır. Çocukların cinsiyetinin, çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerine etkisini belirlemek için ise t testi uygulanmıştır. Ayrıca büyük ebeveynlerin cinsiyetinin, çocukların büyük ebeveyn-torun etkileşimine yönelik olumlu ve olumsuz görüşlerine etkisi karşılaştırılmış, ancak anlamlı sonuçlar elde edilmediği için çalışmada verilmemiştir.

İstatistiksel analizlerde önemlilik seviyesi olarak $p < 0.05$ ve $p < 0.001$ değerleri kabul edilmiştir.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. Çocuklara ve Büyük Ebeveynlere İlişkin Demografik Özellikler

Araştırma kapsamına alınan çocukların % 46.7'si erkek, % 53.3'ü kızdır. Çocukların % 20.3'ü 10 yaşında ya da daha küçük, % 14.7'si 11 yaşında, % 34.0'ü 12 yaşında, % 31.0'i 13 ve üzeri yaşadadır. Çocukların yaşları ortalama 11.72 ± 1.68 yıl'dır. Çocukların % 20.6'sı 1-4 sınıf, % 79.4'ü ilköğretim beşinci sınıf veya daha üst sınıfta okumaktadır. Çocukların % 4.0'ünün kardeşi bulunmamakta, % 59.0'unun 1 veya 2 kardeşi, % 24'ünün 3, % 13'ünün ise 4 veya daha fazla kardeşi bulunmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan yaşlıların % 47.7'si erkek, % 52.3'ü kadındır. Yaşlıların yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde % 40.7'sinin 64 ve altı yaş grubunda, % 40.7'sinin 65-74 yaş, % 18.6'sının ise 75 ve üzeri yaşta olduğu belirlenmiştir. Genel yaş ortalaması ise 67.05 ± 9.53 yıl'dır. Eğitim durumlarına göre incelendiğinde % 26.0'sının okur yazar olmadığı, % 44.0'ünün okur yazar veya ilköğretim mezunu, % 24.0'ünün orta dereceli okul, % 6.0'sının ise yüksekokul mezunu olduğu saptanmıştır. Yaşlıların % 34'ünün aylık geliri ortalama 550 ve altı, % 40'ünün 551-850, % 26'sının 851 ve üzerindedir. Genel aylık ortalama geliri ise 732.68 ± 485.752 'dir.

3.2. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumlu ve Olumsuz Görüşlerine Çocuğun Yaşının Etkisi

Tablo 1’de çocukların çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine ilişkin olumlu görüşlerine, Tablo 2’de ise olumsuz görüşlerine çocuğun yaşının etkisi incelenmiştir.

Tablo 1. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumlu Görüşlerine Çocuğun Yaşının Etkisi

Olumlu görüşler	Yaş (yıl)	n	$\bar{x}$	SS	F	Scheffle	p
Büyükanne-babamla parka gitmekten hoşlanırım	- 10	61	3.93	1.50	14.153	1-2 1-4 3-4	0.000**
	11	44	3.11	1.35			
	12	102	3.33	1.22			
	13 +	93	2.49	1.47			
	Toplam	300	3.16	1.46			
Büyükanne-babam derslerimde yardımcı olur	- 10	61	2.37	1.68	8.105	3-4	0.000**
	11	44	2.27	1.33			
	12	102	2.83	1.56			
	13 +	93	1.83	1.02			
	Toplam	300	2.35	1.46			
Büyükanne-babamdan harçlık alırım	- 10	61	3.52	1.43	1.485		0.219
	11	44	3.63	1.16			
	12	102	3.51	1.27			
	13 +	93	3.20	1.41			
	Toplam	300	3.44	1.33			
Büyükanne-babamdan hediye alırım	- 10	61	3.42	1.38	2.245		0.083
	11	44	3.20	1.32			
	12	102	3.48	1.41			
	13 +	93	3.01	1.28			
	Toplam	300	3.28	1.36			
Büyükanne-babamla zaman geçirmekten hoşlanırım	- 10	61	4.67	0.76	17.331	1-2 1-4 3-4	0.000**
	11	44	3.75	1.34			
	12	102	4.20	1.00			
	13 +	93	3.39	1.36			
	Toplam	300	3.98	1.23			
Yaramazlık yaptığım zamanlarda evde büyükanne-babam olduğunda kendimi daha güvende hissedirim	- 10	61	3.93	1.34	4.607	1-4 3-4	0.004*
	11	44	3.45	1.45			
	12	102	3.79	1.31			
	13 +	93	3.18	1.54			
	Toplam	300	3.58	1.44			
Okula büyükanne-babamla giderim	- 10	61	1.85	1.42	6.119	2-3 3-4	0.000**
	11	44	1.70	1.06			
	12	102	2.42	1.64			
	13 +	93	1.62	1.20			
	Toplam	300	1.95	1.43			
Moralim bozuk olduğu zamanlarda büyükanne-babamla olmak beni mutlu eder	- 10	61	4.32	1.12	11.058	1-2 1-4 3-4	0.000**
	11	44	3.59	1.28			
	12	102	3.82	1.21			
	13 +	93	3.17	1.35			
	Toplam	300	3.69	1.31			
Büyükanne-babamla arkadaş gibiyimdir	- 10	61	4.19	1.27	11.864	1-2 1-4 3-4	0.000**
	11	44	3.18	1.36			
	12	102	3.71	1.33			
	13 +	93	2.96	1.41			
	Toplam	300	3.50	1.42			
Büyükanne-babamım, anne ve babamın bana karşı tavırlarını olumlu etkilediğini düşünüyorum	- 10	61	3.75	1.46	1.878		0.133
	11	44	3.68	1.11			
	12	102	3.93	1.19			
	13 +	93	3.49	1.34			
	Toplam	300	3.72	1.29			

Çocukların Büyük Ebeveynleri İle Etkileşimlerine İlişkin Görüşleri

Büyükanne-babamın arkadaşlarımla anlaşabildiğini düşünüyorum	- 10	61	3.57	1.61	4.801	3-4	0.003*
	11	44	3.29	1.35			
	12	102	3.67	1.30			
	13 +	93	2.94	1.43			
	Toplam	300	3.37	1.44			
Büyükanne-babamın kişisel bakımına yardımcı olurum	- 10	61	3.04	1.59	2.018		0.112
	11	44	3.02	1.19			
	12	102	3.41	1.45			
	13 +	93	2.93	1.42			
	Toplam	300	3.13	1.44			
Biriktirdiğim harçlıklarımı büyükanne-babama hediye alırım	- 10	61	3.24	1.53	6.270	1-4 3-4	0.000**
	11	44	3.09	1.27			
	12	102	3.32	1.34			
	13 +	93	2.53	1.26			
	Toplam	300	3.03	1.38			
Büyükanne-babam bana masal ve hikâye anlatır	- 10	61	2.93	1.73	7.411	3-4	0.000**
	11	44	2.77	1.52			
	12	102	3.25	1.46			
	13 +	93	2.24	1.39			
	Toplam	300	2.80	1.55			
Büyükanne-babamla alışverişe gitmekten hoşlanırım	- 10	61	3.72	1.62	7.984	1-4 3-4	0.000**
	11	44	3.22	1.46			
	12	102	3.69	1.45			
	13 +	93	2.76	1.45			
	Toplam	300	3.34	1.54			
Büyükanne-babam bakıma muhtaç olduğu için üzülüyorum	- 10	61	4.16	1.29	8.394	1-4 3-4	0.000**
	11	44	3.79	1.35			
	12	102	3.82	1.45			
	13 +	93	3.05	1.58			
	Toplam	300	3.65	1.50			
Büyükanne-babamı bazen anne babamdan daha çok severim	- 10	61	3.49	1.49	8.110	1-4 3-4	0.000**
	11	44	3.15	1.16			
	12	102	3.51	1.34			
	13 +	93	2.63	1.39			
	Toplam	300	3.18	1.41			

* $p < 0.05$ / ** $p < 0.001$ / 1: 10 yaş ve altı / 2: 11 yaş / 3: 12 yaş / 4: 13 yaş ve üstü

Büyükanne-babası ile parka gitmekten hoşlanma durumu çocukların yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < 0.001$). Bu fark Scheffle Testi sonucuna göre 10 yaş ve altı çocuklarla 11 yaş ile 13 ve üzeri yaştaki çocuklar, 12 yaşındaki çocuklarla 13 ve üzeri yaştaki çocuklar arasındadır. “Büyükanne-babam derslerimde yardımcı olur” görüşüne katılan 10 yaş ve altı çocukların ortalaması 2.37, 11 yaşındaki çocukların ortalaması 2.27, 12 yaşındaki çocukların ortalaması 2.83, 13 ve üzeri yaş çocukların ortalaması 1.83’dir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.001$). Bu fark 12 yaş çocuklar ile 13 ve üzeri yaştaki çocuklar arasındadır. Büyükanne-baba ile zaman geçirmekten hoşlanma durumu çocukların yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < 0.001$). Bu fark 10 yaş ve altı çocukların 11 yaş ile 13 ve üzeri yaştaki çocuklar, 12 yaşındaki çocuklar ile 13 ve üzeri yaştaki çocuklar arasındadır. 10 yaş ve altındaki çocukların yaramazlık yaptıklarında evde büyükanne-babaları olduğunda kendilerini daha güvende hissettikleri görülmektedir ($p < 0.05$). “Moralim bozuk olduğu zamanlarda büyükanne-babamla olmak beni mutlu eder” ve “büyükanne-babamla arkadaş gibiyimdir” görüşüne katılan çocukların ortalamaları incelendiğinde 10 yaş ve altındaki çocukların ortalamasının diğer yaş gruplarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0.001$). Fark Scheffle Testi sonucuna göre 10 yaş ve altı çocuklarla 11 yaş ile 13 ve üzeri yaştaki çocuklar, 12 yaşındaki çocuklarla 13 ve üzeri yaştaki çocuklar arasındadır. “Biriktirdiğim harçlıklarımı büyükanne-babama hediye alırım”, “büyükanne-babamla alışverişe gitmekten hoşlanırım”, “büyükanne-babam bakıma muhtaç olduğu için üzülüyorum”, “büyükanne-babamı bazen anne babamdan daha çok severim” görüşlerine çocukların katılma durumları, çocukların yaşlarına göre farklılık

göstermektedir ($p < 0.001$). Bu fark Scheffle Testi sonucuna göre 10 yaş ve altı çocuklar ile 13 ve üzeri yaştaki çocuklar, 12 yaşındaki çocuklar ile 13 ve üzeri yaştaki çocuklar arasındadır

Tablo 2. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumsuz Görüşlerine Çocuğun Yaşının Etkisi

Olumsuz görüşler	Yaş (yıl)	n	$\bar{x}$	SS	F	Scheffle	p
Büyükanne-babam yeme-içme alışkanlıklarına müdahale eder	- 10	61	2.59	1.62	0.091		0.965
	11	44	2.68	1.50			
	12	102	2.54	1.40			
	13 +	93	2.56	1.32			
	Toplam	300	2.58	1.43			
Büyükanne-babamla olan iletişimimin yeterli olduğunu düşünmüyorum	- 10	61	3.39	1.64	5.169	1-3 1-4	0.002*
	11	44	3.02	1.42			
	12	102	2.65	1.36			
	13 +	93	2.52	1.41			
	Toplam	300	2.82	1.47			
Büyükanne-babamın kendi işlerini bana yaptırdığını düşünüyorum	- 10	61	1.59	1.10	3.977	1-3	0.008*
	11	44	2.06	1.40			
	12	102	2.31	1.43			
	13 +	93	2.17	1.29			
	Toplam	300	2.08	1.34			
Büyükanne-babam yapmamı istedikleri şeyleri yapmadığım zaman bana kızar	- 10	61	2.32	1.49	0363		0.780
	11	44	2.34	1.16			
	12	102	2.52	1.37			
	13 +	93	2.46	1.38			
	Toplam	300	2.44	1.37			
Büyükanne-babam anne babamla ilgili olan olumsuz düşüncelerini bana yansıtır	- 10	61	1.86	1.20	2.070		0.104
	11	44	2.02	1.28			
	12	102	2.35	1.35			
	13 +	93	2.05	1.24			
	Toplam	300	2.11	1.28			
Büyükanne-babam televizyon izlememe müdahale eder	- 10	61	1.81	1.27	7.754	1-3	0.000**
	11	44	2.36	1.25			
	12	102	2.87	1.48			
	13 +	93	2.39	1.31			
	Toplam	300	2.43	1.40			
Büyükanne-babam arkadaşlarımla olan ilişkilerime müdahale eder	- 10	61	1.44	0.95	4.439	1-2 1-3	0.005*
	11	44	2.09	1.25			
	12	102	2.06	1.22			
	13 +	93	1.82	1.10			
	Toplam	300	1.87	1.16			
Büyükanne-babam bana fiziksel şiddet uygular	- 10	61	1.18	0.71	5.301	1-3	0.001*
	11	44	1.59	1.10			
	12	102	1.90	1.39			
	13 +	93	1.53	1.03			
	Toplam	300	1.59	1.15			
Anne babam, büyükanne-babamla görüşmeme müdahale eder	- 10	61	1.29	0.84	5.654	1-3	0.001*
	11	44	1.63	1.20			
	12	102	2.02	1.37			
	13 +	93	1.58	1.02			
	Toplam	300	1.68	1.17			
Büyükanne-babamın diğer torunlarına benden farklı davrandığını düşünüyorum	- 10	61	1.77	1.34	2.914	1-3	0.035*
	11	44	2.25	1.34			
	12	102	2.45	1.50			
	13 +	93	2.22	1.43			
	Toplam	300	2.21	1.44			

Çocukların Büyük Ebeveynleri İle Etkileşimlerine İlişkin Görüşleri

Büyükanne-babamın alkol kullanmasını sevmiyorum/istemiyorum	- 10	61	1.93	1.59	6.452	1-3 1-4	0.000**
	11	44	2.70	1.81			
	12	102	2.88	1.70			
	13 +	93	3.15	1.77			
	Toplam	300	2.74	1.76			
Büyükanne-babamın sigara kullanmasını sevmiyorum/istemiyorum	- 10	61	2.37	1.79	3.384	1-3	0.019*
	11	44	2.79	1.81			
	12	102	3.2	1.66			
	13 +	93	3.04	1.74			
	Toplam	300	2.94	1.76			
Büyükanne-babamın bizden ayrılıp huzurevinde kalmasından korkuyorum	- 10	61	3.63	1.73	1.018		0.385
	11	44	3.54	1.66			
	12	102	3.39	1.64			
	13 +	93	3.18	1.75			
	Toplam	300	3.40	1.69			
Büyükanne-babam dışarı çıktığı zaman başına gelebilecek kazalardan korkuyorum	- 10	61	3.52	1.63	3.312	3-4	0.020*
	11	44	3.34	1.53			
	12	102	3.68	1.32			
	13 +	93	3.04	1.45			
	Toplam	300	3.40	1.48			
Büyükanne-babama başkaları tarafından şiddet uygulanacağı duygusuna kapılıyorum	- 10	61	2.54	1.70	3.871	3-4	0.010*
	11	44	2.54	1.62			
	12	102	2.90	1.55			
	13 +	93	2.13	1.42			
	Toplam	300	2.54	1.58			

*p<0.05 / **p<0.001 / 1: 10 yaş ve altı / 2: 11 yaş / 3: 12 yaş / 4: 13 yaş ve üstü

Tablo 2’de görüldüğü gibi çocukların yaşları düştükçe büyükanne-babası ile olan iletişiminin yeterli olduğunu düşünmeyenlerin ortalaması yükselmektedir. Çocukların yaş gruplarına göre büyükanne-babası ile iletişiminin yeterli olmaması arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Farkın Scheffle Testi sonucuna göre 10 yaş ve altı çocukların 12 yaş ile 13 yaş ve üzerindeki çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Çocukların “büyükanne-babamın kendi işlerini bana yaptırdığını düşünüyorum”, “büyükanne-babam televizyon izlememe müdahale eder”, büyükanne-babam bana fiziksel şiddet uygular”, “anne babam, büyükanne-babamla görüşmeme müdahale eder”, “büyükanne-babamın diğer torunlarına benden farklı davrandığını düşünüyorum”, “büyükanne-babamın sigara kullanmasını sevmiyorum/istemiyorum” görüşlerine katılma durumunun çocukların yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği ve farkın Scheffle Testi sonucuna göre 10 yaş ve altı çocuklar ile 13 ve üzeri yaşta çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Büyükanne-babasının alkol kullanmasını sevmeyen/istemeyen çocukların ortalaması, çocukların yaşlarına bağlı olarak artmaktadır (p<0.001). Fark Scheffle Testi sonucuna göre 10 yaş ve altındaki çocukların 12 yaş ile 13 ve üzeri yaşta çocuklar arasındadır. Çocukların; büyükanne-babaları dışarı çıktığı zaman başına gelebilecek kazalardan korkma ve büyükanne-babalarına başkaları tarafından şiddet uygulanacağı duygusuna kapılma durumu üzerinde, çocukların yaşlarının önemli bir etmen olduğu ve çocukların yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği (p<0.05); farkın ise 12 yaşındaki çocuklar ile 13 ve üzeri yaş grubundaki çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Canatan (2009) lise çağındaki gençlerin genel olarak yaşlılığa ve yaşlılara olumlu bir yaklaşım içinde olduklarını belirlemiştir. Farklı bir çalışmada 12-14 yaş arasındaki çocukların büyük ebeveynlerinin özelliklerini daha olumlu, yaş arttıkça büyük ebeveynlerinin özelliklerini olumsuz değerlendirdikleri belirlenmiştir (Hazer, 2012). Günümüzde hayat tarzındaki değişimler ve gelişmeler çocuk ve gençlerin yetişkinlerden ayrı ortamlarda daha fazla zaman geçirmesine sebep olmuştur. Böylece nesillerin birbirleriyle iletişiminin süre ve miktarında azalmalar meydana gelmiştir. Yaşlılar, giderek artan bir şekilde gençlerin enerji ve yardımından mahrum kalmışlardır. Torunlar da büyükanne ve büyükbabalarının tecrübelerinden yeteri kadar yararlanma imkânı bulamamışlardır. Bu durum, kuşakların birbirleriyle yardımlaşmaları anlayışını olumsuz yönde etkilerken bazen de nesillerin birbirlerine ön yargıyla bakmalarına ve hatta çatışmalarına sebep olmuştur (Kılavuz ve Gürses, 2011). Bu çalışma sonuçları da çocukların büyükanne-baba ile bazı iletişim problemleri ve çatışma yaşadıklarını ortaya koymuştur. Küçük yaş grubundaki çocukların yaşlılara bakış açısının daha olumlu

olduğu, çocukların yaşları büyüdükçe yaşlılara yönelik değerlendirmelerinin daha olumsuz olduğu görülmektedir. Bunun nedeni torun-büyükanne-baba arasındaki zamanla değişen değer yargıları, birlikte yapabilecekleri aktivitelerin az olması veya olmaması, çocukların büyükanne-babaya karşı önyargılı olmaları, büyükanne-babanın torunları ile sıcak ilişki kuramamaları olabilir. Torun-büyükanne-baba arasında görülen olumsuzlukları en aza indirmek için farklı kuşakların daha fazla bir arada bulunmaları, birbirleriyle daha yakın iletişim kurmaları ve bazı aktivitelerde bir arada olmaları önemli olabilir.

3.3. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumlu ve Olumsuz Görüşlerine Çocuğun Cinsiyetinin Etkisi

Tablo 3’de çocuğun cinsiyetinin, çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine ilişkin olumlu görüşlerine etkisi incelenmiştir.

Tablo 3. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumlu Görüşlerine Çocuğun Cinsiyetinin Etkisi

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	SS	t	p
Büyükanne-babamla parka gitmekten hoşlanırım	Erkek	140	2.96	1.44	-2.210	0.028*
	Kız	160	3.33	1.47		
Büyükanne-babam derslerimde yardımcı olur	Erkek	140	2.39	1.41	0.475	0.635
	Kız	160	2.31	1.50		
Büyükanne-babamdan harçlık alırım	Erkek	140	3.22	1.41	-2.583	0.010*
	Kız	160	3.62	1.24		
Büyükanne-babamdan hediye alırım	Erkek	140	3.26	1.35	-0.226	0.822
	Kız	160	3.30	1.37		
Büyükanne-babamla zaman geçirmekten hoşlanırım	Erkek	140	3.92	1.25	-0.717	0.474
	Kız	160	4.03	1.22		
Yaramazlık yaptığım zamanlarda evde büyükanne-babam olduğunda kendimi daha güvende hissedirim	Erkek	140	3.55	1.42	-0.374	0.709
	Kız	160	3.61	1.46		
Okula büyükanne-babamla giderim	Erkek	140	4.13	1.19	-2.075	0.041*
	Kız	160	4.40	1.01		
Moralim bozuk olduğu zamanlarda büyükanne-babamla olmak beni mutlu eder	Erkek	140	1.92	1.38	-0.360	0.719
	Kız	160	1.98	1.47		
Büyükanne-babamla arkadaş gibiyimdir	Erkek	140	3.87	1.29	0.102	0.919
	Kız	160	3.85	1.29		
Büyükanne-babamın anne ve babamın bana karşı tavırlarını olumlu etkilediğini düşünüyorum	Erkek	140	3.54	1.33	-1.821	0.070
	Kız	160	3.81	1.28		
Büyükanne-babamın arkadaşlarımla anlaşabildiğini düşünüyorum	Erkek	140	3.47	1.41	-0.281	0.799
	Kız	160	3.52	1.43		
Büyükanne-babamın kişisel bakımına yardımcı olurum	Erkek	140	3.72	1.20	-0.765	0.445
	Kız	160	3.83	1.26		
Biriktirdiğim harçlıklarımı büyükanne-babama hediye alırım	Erkek	140	3.65	1.32	-0.915	0.361
	Kız	160	3.78	1.27		
Büyükanne-babam bana masal ve hikâye anlatır	Erkek	140	3.10	1.49	-3.020	0.003*
	Kız	160	3.60	1.36		
Büyükanne-babamla alışverişe gitmekten hoşlanırım	Erkek	140	2.97	1.43	-1.741	0.083
	Kız	160	3.26	1.44		
Büyükanne-babam bakıma muhtaç olduğu için üzülüyorum	Erkek	140	2.96	1.32	-0.767	0.443
	Kız	160	3.08	1.44		
Büyükanne-babamı bazen anne babamdan daha çok severim	Erkek	140	2.84	1.55	0.159	0.003*
	Kız	160	2.77	1.56		

* $p < 0.05$

Kız çocuklarının erkek çocuklara göre büyükanne-büyükbabaları ile parka gitmekten daha çok hoşlandıkları görülmektedir ($p < 0.05$). Büyükanne-büyükbabasından harçlık aldığını belirten kız çocuklarının ortalamasının, erkek çocuklardan daha fazla olduğu belirlenmiştir. Fark istatistiksel olarak da anlamlıdır ($p < 0.05$). Kız çocuklarının erkek çocuklara göre okula büyükanne-babası ile daha fazla gittiği, büyükanne-babasının daha fazla masal ve hikâye anlattığı görülmektedir ($p < 0.05$). Büyükanne-babasını

bazen anne babasından daha çok sevdiğini belirten erkek çocuklarının ortalaması 2.84 iken, kız çocuklarının ortalaması 2.77'dir. Fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$).

Tablo 4. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumsuz Görüşlerine Çocuğun Cinsiyetinin Etkisi

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	SS	t	P
Büyükanne-babam yeme-içme alışkanlıklarına müdahale eder	Erkek	140	2.70	1.45	1.318	0.189
	Kız	160	2.48	1.41		
Büyükanne-babamla olan iletişimimin yeterli olduğunu düşünmüyorum	Erkek	140	2.63	1.52	-0.601	0.548
	Kız	160	2.74	1.57		
Büyükanne-babamın kendi işlerini bana yaptırdığını düşünüyorum	Erkek	140	2.80	1.47	-0.141	0.888
	Kız	160	2.83	1.48		
Büyükanne-babam yapmamı istedikleri şeyleri yapmadığım zaman bana kızar	Erkek	140	2.29	1.39	2.504	0.013*
	Kız	160	1.90	1.27		
Büyükanne-babam anne babamla ilgili olan olumsuz düşüncelerini bana yansıtır	Erkek	140	2.61	1.37	2.071	0.039*
	Kız	160	2.28	1.35		
Büyükanne-babam televizyon izlememe müdahale eder	Erkek	140	2.20	1.28	1.090	0.276
	Kız	160	2.03	1.28		
Büyükanne-babam arkadaşlarımla olan ilişkilere müdahale eder	Erkek	140	2.57	1.43	1.558	0.298
	Kız	160	2.31	1.37		
Büyükanne-babam bana fiziksel şiddet uygular	Erkek	140	2.00	1.19	1.915	0.056
	Kız	160	1.75	1.13		
Anne babam, büyükanne-babamla görüşmeme müdahale eder	Erkek	140	1.71	1.24	1.652	0.103
	Kız	160	1.49	1.06		
Büyükanne-babam diğer torunlarına benden farklı davrandığını düşünüyorum	Erkek	140	1.80	1.20	1.609	0.109
	Kız	160	1.58	1.14		
Büyükanne-babamın alkol kullanmasını sevmiyorum/istemiyorum	Erkek	140	2.87	1.54	2.401	0.017*
	Kız	160	2.45	1.49		
Büyükanne-babamın sigara kullanmasını sevmiyorum/istemiyorum	Erkek	140	2.25	1.38	0.412	0.681
	Kız	160	2.18	1.48		
Büyükanne-babamın bizden ayrılıp huzurevinde kalmasından korkuyorum	Erkek	140	2.25	1.46	-1.449	0.148
	Kız	160	2.50	1.51		
Büyükanne-babamın sigara kullanmasını sevmiyorum/istemiyorum	Erkek	140	2.66	1.72	-0.754	0.451
	Kız	160	2.81	1.80		
Büyükanne-babamın bizden ayrılıp huzurevinde kalmasından korkuyorum	Erkek	140	3.06	1.73	1.144	0.253
	Kız	160	2.83	1.78		
Büyükanne-babam dışarı çıktığı zaman başına gelebilecek kazalardan korkuyorum	Erkek	140	3.15	1.72	-2.332	0.020*
	Kız	160	3.61	1.65		
Büyükanne-babama başkaları tarafından şiddet uygulanacağı duygusuna kapılıyorum	Erkek	140	3.05	1.42	-1.272	0.202
	Kız	160	3.26	1.53		

* $p<0.05$

Büyükanne-babasının yapmasını istedikleri şeyleri yapmadığı zaman kendisine kızdığını ve büyükanne-babasının, anne babası ile ilgili olan olumsuz düşüncelerini kendisine yansıttığını belirten erkek çocukların ortalamasının kız çocuklarına göre daha yüksek olduğu, farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Büyükanne-babasının televizyon izlemesi ile ilgili kendisine müdahale ettiğini ve büyükanne-babasının diğer torunlarına göre kendisine farklı davrandığını düşünen erkek çocukların ortalamasının, kız çocuklarına göre daha yüksek olmasına rağmen farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Büyükanne-babasının alkol kullanmasını sevmeyen/istemeyen erkek çocukların ortalaması 2.87 iken, kız çocuklarının ortalaması 2.45'dir ($p<0.05$). Kız çocuklar, erkek çocuklara göre büyükanne-babaları dışarı çıktığı zaman başına gelebilecek kazalardan daha fazla endişelenmektedir. Dubas (2001)'in yaptığı çalışmada kız çocukların erkek çocuklara göre büyük ebeveynlerini daha olumlu algıladıkları belirlenmiştir. Farklı bir çalışmada da kız torunların büyük ebeveynlerini daha olumlu algıladıkları belirlenmiş, bunun nedeninin de kızların erkeklere göre evde daha fazla zaman geçirmelerinden ve dolayısıyla ebeveynleri ile daha fazla iletişim olanağı bulmalarında, daha fazla faaliyeti birlikte yürütmelerinden ileri gelebileceği sonucuna varılmıştır (Hazer, 2012). Mueller ve Elder (2003) tarafından yapılan çalışmada ise kız veya

erkek torun olmanın, büyük ebeveyn-torun ilişkisinde önemli olmadığı belirlenmiştir. Bu çalışma da diğer çalışmalara benzer olarak, kız çocukları büyük ebeveynleri ile etkileşimlerine yönelik erkeklere göre daha olumlu düşünmektedirler. Erkek torunların ise büyük ebeveynleri ile etkileşimlerine yönelik daha olumsuz görüş bildirdikleri görülmektedir.

3.4. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumlu ve Olumsuz Görüşlerine Büyük Ebeveynin Yaşının Etkisi

Tablo 5. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumlu Görüşlerine Büyük Ebeveynin Yaşının Etkisi

Olumlu görüşler	Yaş (yıl)	n	□	SS	F	Scheffle	P
Büyükanne-babamla parka gitmekten hoşlanırım	- 64	122	3.54	1.29	9.911	1-2 1-3	0.000**
	65-74	122	3.05	1.46			
	75 +	56	2.55	1.60			
	Toplam	300	3.16	1.46			
Büyükanne-babam derslerimde yardımcı olur	- 64	122	2.79	1.56	10.207	1-2 1-3	0.000**
	65-74	122	2.01	1.26			
	75 +	56	2.10	1.38			
	Toplam	300	2.35	1.46			
Büyükanne-babamdan harçlık alırım	- 64	122	3.78	1.23	7.231	1-2 1-3	0.001*
	65-74	122	3.22	1.30			
	75 +	56	3.16	1.47			
	Toplam	300	3.44	1.33			
Büyükanne-babamdan hediye alırım	- 64	122	3.65	1.25	8.017	1-2 1-3	0.000**
	65-74	122	3.03	1.41			
	75 +	56	3.01	1.31			
	Toplam	300	3.28	1.36			
Büyükanne-babamla zaman geçirmekten hoşlanırım	- 64	122	4.11	1.13	1.713		0.182
	65-74	122	3.82	1.34			
	75 +	56	4.03	1.17			
	Toplam	300	3.98	1.23			
Yaramazlık yaptığım zamanlarda evde büyükanne-babam olduğunda kendimi daha güvende hissedirim	- 64	122	3.78	1.40	2.236		0.109
	65-74	122	3.40	1.40			
	75 +	56	3.53	1.54			
	Toplam	300	3.58	1.44			
Okula büyükanne-babamla giderim	- 64	122	2.31	1.54	8.234	1-2 1-3	0.000**
	65-74	122	1.81	1.37			
	75 +	56	1.46	1.06			
	Toplam	300	1.95	1.43			
Moralim bozuk olduğu zamanlarda büyükanne-babamla olmak beni mutlu eder	- 64	122	4.01	1.12	7.385	1-2	0.001*
	65-74	122	3.38	1.41			
	75 +	56	3.64	1.31			
	Toplam	300	3.69	1.31			
Büyükanne-babamla arkadaş gibiyimdir	- 64	122	3.74	1.34	3.085		0.050
	65-74	122	3.31	1.48			
	75 +	56	3.39	1.39			
	Toplam	300	3.50	1.42			
Büyükanne-babamın. anne ve babamın bana karşı tavırlarını olumlu etkilediğini düşünüyorum	- 64	122	3.78	1.26	0.364		0.695
	65-74	122	3.64	1.33			
	75 +	56	3.75	1.29			
	Toplam	300	3.72	1.29			
Büyükanne-babamın arkadaşlarımla anlaşabildiğini düşünüyorum	- 64	122	3.60	1.34	3.011		0.051
	65-74	122	3.27	1.51			
	75 +	56	3.08	1.46			
	Toplam	300	3.37	1.44			

Çocukların Büyük Ebeveynleri İle Etkileşimlerine İlişkin Görüşleri

Büyükanne-babamın kişisel bakımına yardımcı olurum	- 64	122	3.30	1.41	2.349		0.097
	65-74	122	2.91	1.45			
	75 +	56	3.23	1.43			
	Toplam	300	3.13	1.44			
Biriktirdiğim harçlıklarımı büyükanne-babama hediye alırım	- 64	122	3.35	1.38	5.738	1-2 1-3	0.004*
	65-74	122	2.81	1.35			
	75 +	56	2.80	1.34			
	Toplam	300	3.03	1.38			
Büyükanne-babam bana masal ve hikâye anlatır	- 64	122	3.23	1.54	8.816	1-2 1-3	0.000**
	65-74	122	2.59	1.50			
	75 +	56	2.33	1.46			
	Toplam	300	2.80	1.55			
Büyükanne-babamla alışverişe gitmekten hoşlanırım	- 64	122	3.82	1.44	10.809	1-2 1-3	0.000**
	65-74	122	3.01	1.52			
	75 +	56	3.00	1.53			
	Toplam	300	3.34	1.54			
Büyükanne-babam bakıma muhtaç olduğu için üzülüyorum	- 64	122	3.72	1.49	1.207		0.300
	65-74	122	3.49	1.53			
	75 +	56	3.82	1.46			
	Toplam	300	3.65	1.50			
Büyükanne-babamı bazen anne babamdan daha çok severim	- 64	122	3.52	1.35	6.089	1-2 1-3	0.003*
	65-74	122	2.96	1.44			
	75 +	56	2.92	1.33			
	Toplam	300	3.18	1.41			

*p<0.05 / **p<0.001 / 1: 64 yaş ve altı / 2: 65-74 yaş / 3: 75 yaş ve üstü

Çocukların 64 ve altı yaşındaki büyük ebeveynleri ile parka gitmekten, derslerinde kendisine yardımcı olmalarından, büyük ebeveynlerinden hediye almaktan, birlikte okula ve alışverişe gitmekten, masal ve hikâye anlatmalarından daha çok hoşlandıkları görülmektedir (p<0.001). Tespit edilen fark Scheffle Testi sonucuna göre 64 yaş ve altı büyük ebeveynler ile 65-74 yaş ve 75 yaş ve üzeri olanlar arasındadır. “Büyükanne-babamdan harçlık alırım”, “biriktirdiğim harçlıklarımı büyükanne-babama hediye alırım” ve “büyükanne-babamı bazen anne babamdan daha çok severim” görüşlerine çocukların katılma durumunu büyük ebeveynin yaşının etkilediği görülmektedir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0.05). Farkın Scheffle Testi sonucuna göre 64 yaş ve altı büyük ebeveynler ile 65-74 yaş ve 75 yaş ve üzeri büyük ebeveynler arasında olduğu belirlenmiştir. Çocuklar 64 ve altı yaş grubuna ait büyük ebeveynleri ile moralleri bozuk olduğunda zaman geçirmekten daha mutlu olmaktadır (p<0.05). Farkın Scheffle Testi sonucuna göre 64 yaş ve altı büyük ebeveynler ile 65-74 yaş arası büyük ebeveynler arasında olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 6’da ise çocukların, çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine ilişkin olumsuz görüşlerine büyük ebeveynin yaşının etkisi incelenmiştir.

Tablo 6. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumsuz Görüşlerine Büyük Ebeveynin Yaşının Etkisi

Olumsuz görüşler	Yaş (yıl)	n	□	SS	F	Scheffle	p
Büyükanne-babam yeme-içme alışkanlıklarına müdahale eder	- 64	122	1.40	0.12	0.533		0.587
	65-74	122	1.46	0.13			
	75 +	56	1.43	0.19			
	Toplam	300	1.43	0.08			
Büyükanne-babamla olan iletişimimin yeterli olduğunu düşünmüyorum	- 64	122	1.45	0.13	3.952	1-2	0.020*
	65-74	122	1.40	0.12			
	75 +	56	1.61	0.21			
	Toplam	300	1.47	0.08			
Büyükanne-babamın kendi işlerini bana yaptırdığını düşünüyorum	- 64	122	1.37	0.12	0.118		0.889
	65-74	122	1.33	0.12			
	75 +	56	1.32	0.17			
	Toplam	300	1.34	0.07			

Büyükanne-babam yapmamı istedikleri şeyleri yapmadığım zaman bana kızar	- 64	122	1.40	0.12	0.164		0.849
	65-74	122	1.38	0.12			
	75 +	56	1.28	0.17			
	Toplam	300	1.37	0.07			
Büyükanne-babam anne babamla ilgili olan olumsuz düşüncelerini bana yansıtır	- 64	122	1.27	0.11	0.288		0.750
	65-74	122	1.31	0.11			
	75 +	56	1.25	0.16			
	Toplam	300	1.28	0.07			
Büyükanne-babam televizyon izlememe müdahale eder	- 64	122	1.50	0.13	2.613		0.075
	65-74	122	1.34	0.12			
	75 +	56	1.25	0.16			
	Toplam	300	1.40	0.08			
Büyükanne-babam arkadaşlarımla olan ilişkilerime müdahale eder	- 64	122	1.18	0.10	2.752		0.065
	65-74	122	1.14	0.10			
	75 +	56	1.12	0.15			
	Toplam	300	1.16	0.06			
Büyükanne-babam bana fiziksel şiddet uygular	- 64	122	1.32	0.12	6.921	1-2 1-3	0.001*
	65-74	122	1.09	0.09			
	75 +	56	0.66	0.08			
	Toplam	300	1.15	0.06			
Anne babam. büyükanne-babamla görüşmeme müdahale eder	- 64	122	1.24	0.11	1.444		0.238
	65-74	122	1.20	0.10			
	75 +	56	.93	0.12			
	Toplam	300	1.17	0.06			
Büyükanne-babam diğer torunlarına benden farklı davrandığını düşünüyorum	- 64	122	1.46	0.13	0.770		0.464
	65-74	122	1.49	0.13			
	75 +	56	1.26	0.16			
	Toplam	300	1.44	0.08			
Büyükanne-babamın alkol kullanmasını sevmiyorum/istemiyorum	- 64	122	1.68	0.15	1.335		0.265
	65-74	122	1.81	0.16			
	75 +	56	1.82	0.24			
	Toplam	300	1.76	0.10			
Büyükanne-babamın sigara kullanmasını sevmiyorum/istemiyorum	- 64	122	1.72	0.15	0.824		0.440
	65-74	122	1.78	0.16			
	75 +	56	1.80	0.24			
	Toplam	300	1.76	0.10			
Büyükanne-babamın bizden ayrılıp huzurevinde kalmasından korkuyorum	- 64	122	1.66	0.15	0.187		0.829
	65-74	122	1.73	0.15			
	75 +	56	1.71	0.22			
	Toplam	300	1.69	.09			
Büyükanne-babam dışarı çıktığı zaman başına gelebilecek kazalardan korkuyorum	- 64	122	1.44	0.13	0.219		0.804
	65-74	122	1.48	0.13			
	75 +	56	1.57	0.20			
	Toplam	300	1.48	0.08			
Büyükanne-babama başkaları tarafından şiddet uygulanacağı duygusuna kapılıyorum	- 64	122	1.56	0.14	3.502	1-2	0.031*
	65-74	122	1.55	0.14			
	75 +	56	1.61	0.21			
	Toplam	300	1.58	0.09			

* $p < 0.05$ / 1: 64 yaş ve altı / 2: 65-74 yaş / 3: 75 yaş ve üstü

Tablo 6'da görüldüğü gibi çocuklar 75 ve üzeri yaş grubundaki büyük ebeveynleri ile iletişimlerinin diğer yaş gruplarındaki büyük ebeveynlere göre yetersiz olduğunu düşünmektedirler ($p < 0.05$). 64 yaş ve altı ile 65-74 yaş arası ebeveynlerin fiziksel şiddet uyguladığını belirten çocukların ortalaması diğer yaş gruplarına göre daha yüksektir. "Büyükanne-babama başkaları tarafından şiddet uygulanacağı duygusuna kapılıyorum" görüşü de büyük ebeveynin yaşına göre anlamlı fark göstermektedir ($p < 0.05$). Farkın Scheffle Testi sonucuna 64 yaş ve altı yaşlılar ile 65-74 yaş arası yaşlılar arasında olduğu dikkati çekmektedir. Orta yaşta büyükanne-babanın, yaşlılığı hatırlattıkları için torunları ile ilişki kurmaktan çekindikleri ileri sürülmektedir (Anonim, 2011). Yapılan bir çalışmada büyük ebeveynin yaşının çocuk ile

büyük ebeveyn arasındaki ilişkide önemli bir faktör olmadığı (Wood ve Liossis, 2007); farklı bir çalışmada büyük ebeveynin yaşının artışı çocukların büyük ebeveyni olumsuz özelliklerini algılamada artışa, yaşındaki artış ile olumlu özellikleri algılamada azalmaya neden olduğu belirlenmiştir (Hazer, 2012). Bu çalışmada, çocukların genç büyük ebeveynler ile daha iyi iletişim kurdukları, büyük ebeveyne yönelik görüşlerinin daha olumlu olduğu görülmektedir. Büyük ebeveynlerin torunları ile iletişimini artıracak ve güçlendirecek aktivitelerin oluşturulması, imkân tanınması, büyük ebeveynin torunlarına ve diğer aile üyelerine karşı olumlu tavır sergilemesi, beklentisini belirtmesi, karşı tarafı dinlemesi ve anlamaya çalışması kuşaklararası çatışmayı azaltmada ve iyi iletişim kurmada önemli olabilir.

3.5. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumlu ve Olumsuz Görüşlerine Büyük Ebeveynin Eğitim Durumunun Etkisi

Çocukların çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine ilişkin olumlu görüşlerine büyük ebeveynin eğitim durumunun etkisi incelendiğinde (Tablo 7); eğitim durumu yüksek olan büyük ebeveynlerin, düşük olanlara göre torunlarının derslerine daha fazla yardımcı oldukları görülmektedir ($p<0.001$). Büyükanne-babasından hediye aldığı görüşüne katılma durumu da büyük ebeveynin eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Eğitim düzeyi arttıkça hediye alma durumunun da arttığı dikkati çekmektedir. Scheffle Testi sonucuna göre farkın okur yazar olmayan ve okur yazar/ilkokul mezunu olan büyük ebeveynin, orta dereceli okul mezunu büyük ebeveyn ile üniversite mezunu olanlar arasında olduğu belirlenmiştir. Okula torunları ile giden büyük ebeveynlerin oranı eğitim düzeyi ile orantılı olarak artmaktadır ($p<0.05$). Farkın okur yazar olmayanlar ile orta dereceli okul mezunu olanlar arasında olduğu belirlenmiştir. Çocuklar üniversite, orta dereceli okul mezunu ve okur yazar olmayan büyük ebeveynlerinin arkadaşları ile daha iyi anlaşabildiklerini düşünmektedirler. “Büyükanne-babamla alışverişe gitmekten hoşlanırım” ve “büyükanne-babamı bazen anne babamdan daha çok severim” görüşleri üzerinde büyük ebeveynin eğitim durumunun etkili olduğu dikkati çekmektedir ($p<0.05$). Scheffle Testi sonucuna göre farkın okur yazar/ilkokul mezunu olan büyük ebeveynler ile üniversite mezunu büyük ebeveynler arasında olduğu belirlenmiştir. Çocukların “biriktirdiğim harçlıklarımı büyükanne-babama hediye alırım” görüşünde etkili olan büyük ebeveynlerin eğitim durumunun ortalamaları incelendiğinde okur yazar olmayanların ortalaması 2.80, okur-yazar/ilkokul mezunu olanların 2.89, orta dereceli okul mezunu olanların 3.23, üniversite mezunu olanların 4.16’dır ($p<0.05$). Scheffle Testi sonucuna göre farkın okur yazar olmayan ve okur yazar/ilkokul mezunu olan büyük ebeveynler ile üniversite mezunu büyük ebeveynler arasında olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumlu Görüşlerine Büyük Ebeveynin Eğitim Durumunun Etkisi

Olumlu görüşler	Yaş (yıl)	n	□	SS	F	Scheffle	p
Büyükanne-babamla parka gitmekten hoşlanırım	Okur yazar değil	78	3.16	1.49	1.216		0.304
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.00	1.54			
	Orta dereceli okul	72	3.40	1.33			
	Üniversite	18	3.33	1.23			
	Toplam	300	3.16	1.46			
Büyükanne-babam derslerimde yardımcı olur	Okur yazar değil	78	1.84	1.29	10.694	1-3 1-4 2-3 2-4	0.000**
	Okur-yazar/ilkokul	132	2.21	1.37			
	Orta dereceli okul	72	2.86	1.57			
	Üniversite	18	3.44	1.14			
	Toplam	300	2.35	1.46			
Büyükanne-babamdan harçlık alırım	Okur yazar değil	78	3.42	1.27	1.997		0.114
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.34	1.38			
	Orta dereceli okul	72	3.44	1.39			
	Üniversite	18	4.16	0.78			
	Toplam	300	3.44	1.33			
Büyükanne-babamdan hediye alırım	Okur yazar değil	78	3.08	1.33	4.255	1-4 2-4 3-4	0.006*
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.24	1.35			
	Orta dereceli okul	72	3.30	1.42			
	Üniversite	18	4.33	0.84			
	Toplam	300	3.28	1.36			

Büyükanne-babamla zaman geçirmekten hoşlanırım	Okur yazar değil	78	3.93	1.26	0.194		0.194
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.90	1.27			
	Orta dereceli okul	72	4.04	1.21			
	Üniversite	18	4.55	0.78			
	Toplam	300	3.98	1.23			
Yaramazlık yaptığım zamanlarda evde büyükanne-babam olduğunda kendimi daha güvende hissedirim	Okur yazar değil	78	3.26	1.48	0.038		0.038*
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.55	1.45			
	Orta dereceli okul	72	3.86	1.36			
	Üniversite	18	4.05	1.21			
	Toplam	300	3.58	1.44			
Okula büyükanne-babamla giderim	Okur yazar değil	78	1.65	1.21	0.001	1-3	0.001*
	Okur-yazar/ilkokul	132	1.80	1.29			
	Orta dereceli okul	72	2.37	1.64			
	Üniversite	18	2.66	1.81			
	Toplam	300	1.95	1.43			
Moralim bozuk olduğu zamanlarda büyükanne-babamla olmak beni mutlu eder	Okur yazar değil	78	3.62	1.23	0.131		0.131
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.55	1.38			
	Orta dereceli okul	72	3.88	1.29			
	Üniversite	18	4.16	0.98			
	Toplam	300	3.69	1.31			
Büyükanne-babamla arkadaş gibiyimdir	Okur yazar değil	78	3.66	1.43	2.689		0.050
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.25	1.40			
	Orta dereceli okul	72	3.65	1.48			
	Üniversite	18	4.00	1.02			
	Toplam	300	3.50	1.42			
Büyükanne-babamım, anne ve babamın bana karşı tavırlarını olumlu etkilediğini düşünüyorum	Okur yazar değil	78	3.82	1.21	1.738		0.159
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.54	1.34			
	Orta dereceli okul	72	3.84	1.26			
	Üniversite	18	4.11	1.36			
	Toplam	300	3.72	1.29			
Büyükanne-babamın arkadaşlarımla anlaşabildiğini düşünüyorum	Okur yazar değil	78	3.41	1.49	3.343	2-4	0.020*
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.20	1.39			
	Orta dereceli okul	72	3.40	1.49			
	Üniversite	18	4.33	1.02			
	Toplam	300	3.37	1.44			
Büyükanne-babamın kişisel bakımına yardımcı olurum	Okur yazar değil	78	2.88	1.46	4.122		0.007*
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.00	1.40			
	Orta dereceli okul	72	3.45	1.42			
	Üniversite	18	3.88	1.32			
	Toplam	300	3.13	1.44			
Biriktirdiğim harçlıklarımınla büyükanne-babama hediye alırım	Okur yazar değil	78	2.80	1.39	5.936	1-4 2-4	0.001*
	Okur-yazar/ilkokul	132	2.89	1.32			
	Orta dereceli okul	72	3.23	1.43			
	Üniversite	18	4.16	0.98			
	Toplam	300	3.03	1.38			
Büyükanne-babam bana masal ve hikâye anlatır	Okur yazar değil	78	2.55	1.53	3.457		0.017*
	Okur-yazar/ilkokul	132	2.68	1.53			
	Orta dereceli okul	72	3.12	1.60			
	Üniversite	18	3.55	1.24			
	Toplam	300	2.80	1.55			
Büyükanne-babamla alışverişe gitmekten hoşlanırım	Okur yazar değil	78	3.17	1.43	4.486	2-4	0.004*
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.12	1.57			
	Orta dereceli okul	72	3.69	1.55			
	Üniversite	18	4.22	1.21			
	Toplam	300	3.34	1.54			
Büyükanne-babam bakıma muhtaç olduğu için üzülüyorum	Okur yazar değil	78	3.65	1.45	0.828		0.479
	Okur-yazar/ilkokul	132	3.54	1.58			
	Orta dereceli okul	72	3.72	1.45			
	Üniversite	18	4.11	1.32			
	Toplam	300	3.65	1.50			

Çocukların Büyük Ebeveynleri İle Etkileşimlerine İlişkin Görüşleri

Büyükanne-babamı bazen anne babamdan daha çok severim	Okur yazar değil	78	3.15	1.41	4.872	2-4	0.003*
	Okur-yazar/ilkokul	132	2.93	1.43			
	Orta dereceli okul	72	3.47	1.28			
	Üniversite	18	4.05	1.25			
	Toplam	300	3.18	1.41			

*p<0.05 / **p<0.001 / 1: Okur yazar değil / 2: Okur yazar/ilkokul / 3:Orta dereceli okul / 4: Üniversite

Çocukların çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine ilişkin olumsuz görüşlerine büyük ebeveynin eğitim durumunun etkisi Tablo 8'de incelenmiştir.

Tablo 8. Çocukların Çocuk ve Büyük Ebeveyn Etkileşimine İlişkin Olumsuz Görüşlerine Büyük Ebeveynin Eğitim Durumunun Etkisi

Olumsuz görüşler	Yaş (yıl)	n	□	SS	F	Scheffe	p
Büyükanne-babam yeme-içme alışkanlıklarına müdahale eder	Okur yazar değil	78	2.70	1.45	0.807		0.491
	Okur-yazar/ilkokul	132	2.58	1.44			
	Orta dereceli okul	72	2.38	1.39			
	Üniversite	18	2.83	1.46			
	Toplam	300	2.58	1.43			
Büyükanne-babamla olan iletişimimin yeterli olduğunu düşünmüyorum	Okur yazar değil	78	2.73	1.44	2.456		0.063
	Okur-yazar/ilkokul	132	2.63	1.45			
	Orta dereceli okul	72	3.16	1.51			
	Üniversite	18	3.16	1.46			
	Toplam	300	2.82	1.47			
Büyükanne-babamın kendi işlerini bana yaptırdığını düşünüyorum	Okur yazar değil	78	1.98	1.27	0.278		0.841
	Okur-yazar/ilkokul	132	2.08	1.33			
	Orta dereceli okul	72	2.18	1.50			
	Üniversite	18	2.16	1.15			
	Toplam	300	2.08	1.34			
Büyükanne-babam yapmamı istedikleri şeyleri yapmadığım zaman bana kızar	Okur yazar değil	78	2.34	1.36	0.801		0.494
	Okur-yazar/ilkokul	132	2.37	1.33			
	Orta dereceli okul	72	2.59	1.43			
	Üniversite	18	2.72	1.44			
	Toplam	300	2.44	1.37			
Büyükanne-babam anne babamla ilgili olan olumsuz düşüncelerini bana yansıtır	Okur yazar değil	78	2.14	1.13	1.557		0.200
	Okur-yazar/ilkokul	132	1.99	1.29			
	Orta dereceli okul	72	2.16	1.39			
	Üniversite	18	2.66	1.37			
	Toplam	300	2.11	1.28			
Büyükanne-babam televizyon izlememe müdahale eder	Okur yazar değil	78	2.33	1.27	0.941		0.421
	Okur-yazar/ilkokul	132	2.44	1.44			
	Orta dereceli okul	72	2.40	1.44			
	Üniversite	18	2.94	1.51			
	Toplam	300	2.43	1.40			
Büyükanne-babam arkadaşlarımla olan ilişkilere müdahale eder	Okur yazar değil	78	1.76	1.01	0.812		0.488
	Okur-yazar/ilkokul	132	1.82	1.18			
	Orta dereceli okul	72	2.00	1.28			
	Üniversite	18	2.11	1.07			
	Toplam	300	1.87	1.16			
Büyükanne-babam bana fiziksel şiddet uygular	Okur yazar değil	78	1.60	1.13	5.177	2-3	0.002*
	Okur-yazar/ilkokul	132	1.34	.87			
	Orta dereceli okul	72	1.93	1.43			
	Üniversite	18	2.05	1.43			
	Toplam	300	1.59	1.15			
Anne babam, büyükanne-babamla görüşmeme müdahale eder	Okur yazar değil	78	1.56	1.02	5.480	1-4 2-4 3-4	0.001*
	Okur-yazar/ilkokul	132	1.55	1.08			
	Orta dereceli okul	72	1.80	1.27			
	Üniversite	18	2.66	1.57			
	Toplam	300	1.68	1.17			

Büyükanne-babam torunlarına benden davrandığını düşünüyorum	diğer farklı	Okur yazar değil	78	2.39	1.51	0.988		0.399
		Okur-yazar/ilkokul	132	2.11	1.38			
		Orta dereceli okul	72	2.27	1.50			
		Üniversite	18	1.88	1.23			
		Toplam	300	2.21	1.44			
Büyükanne-babamın kullanmasını sevmiyorum/istemiyorum	alkol	Okur yazar değil	78	2.64	1.82	0.464		0.708
		Okur-yazar/ilkokul	132	2.87	1.81			
		Orta dereceli okul	72	2.61	1.72			
		Üniversite	18	2.83	1.38			
		Toplam	300	2.74	1.76			
Büyükanne-babamın kullanmasını sevmiyorum/istemiyorum	sigara	Okur yazar değil	78	2.57	1.72	1.723		0.162
		Okur-yazar/ilkokul	132	3.13	1.79			
		Orta dereceli okul	72	2.93	1.73			
		Üniversite	18	3.11	1.64			
		Toplam	300	2.94	1.76			
Büyükanne-babamın ayrılıp huzurevinde kalmasından korkuyorum	bizden	Okur yazar değil	78	3.56	1.70	0.398		0.755
		Okur-yazar/ilkokul	132	3.38	1.69			
		Orta dereceli okul	72	3.27	1.75			
		Üniversite	18	3.27	1.60			
		Toplam	300	3.40	1.69			
Büyükanne-babam zaman başına kazalardan korkuyorum	dışarı çıktığı başına gelebilecek	Okur yazar değil	78	3.50	1.38	0.319		0.812
		Okur-yazar/ilkokul	132	3.31	1.49			
		Orta dereceli okul	72	3.45	1.58			
		Üniversite	18	3.44	1.46			
		Toplam	300	3.40	1.48			
Büyükanne-babama tarafından şiddet uygulanacağı duygusuna kapılıyorum	başkaları	Okur yazar değil	78	2.71	1.61	3.302		0.021*
		Okur-yazar/ilkokul	132	2.23	1.46			
		Orta dereceli okul	72	2.76	1.73			
		Üniversite	18	3.11	1.36			
		Toplam	300	2.54	1.58			

* $p < 0.05$ / 1: Okur yazar değil / 2: Okur yazar/ilkokul / 3: Orta dereceli okul / 4: Üniversite

Tablo 8’de görüldüğü gibi, “büyükanne-babam bana fiziksel şiddet uygular” görüşü büyük ebeveynin eğitim durumuna göre incelendiğinde üniversite mezunu büyük ebeveynlerin ortalamasının diğer eğitim düzeyindeki büyük ebeveynlere göre daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir ($p < 0.05$). Tespit edilen fark Scheffle Testi sonucuna göre okur yazar/ilkokul mezunu büyük ebeveynler ile orta dereceli okul mezunu büyük ebeveynler arasındadır. Çocukların “anne babam, büyükanne-babamla görüşmeme müdahale eder” görüşüne katılma durumunun büyük ebeveynin eğitim durumuna göre değiştiği ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Bu fark okur yazar olmayan, okur yazar/ilkokul mezunu, orta dereceli okul mezunu yaşlılar ile üniversite mezunu yaşlılar arasındadır. Hazer (2012) tarafından yapılan çalışmada büyük ebeveynin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklar tarafından algılanan olumlu özelliklerinde, eğitim düzeyi düştükçe algılanan olumsuz özelliklerinde artış olduğu belirlenmiştir. Yine Hazer (2011)’in farklı bir çalışmasında 12-18 yaş arası çocukların, eğitim düzeyi yüksek olan büyük ebeveynlerinden özellikle eğitimde, ev ödevlerinde destek olmalarını bekledikleri belirlenmiştir. Farklı bir çalışmada eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin çocuklarla daha iyi iletişim kurdukları tespit edilmiştir (Wood ve Liossis, 2007). Bu çalışmada da, eğitim düzeyi yüksek büyük ebeveynler ile çocukların daha iyi iletişim kurdukları görülmektedir. Büyük ebeveynin eğitim düzeyi arttıkça çocukların büyük ebeveynine yönelik olumlu görüşlerinin ortalamalarının arttığı dikkat çekmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk ve büyük ebeveyn etkileşimine ilişkin çocukların görüşlerinin incelenmesi amacı ile yapılan bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; çocukların, çocuk büyük ebeveyn etkileşimine ilişkin olumlu görüşlerinde çocuğun ve büyük ebeveynin yaşı ile eğitim durumunun ve çocuğun cinsiyetinin etkili olduğu görülmektedir. Çocukların büyükanne-babası ile zaman geçirmekten hoşlanması, büyükanne babasının derslerinde yardımcı olması, büyükanne-babası ile arkadaş gibi olması, büyükanne babası ile alışverişe gitmekten hoşlanması gibi olumlu görüşlere katılmalarında; büyükanne-babası ile iletişiminin yeterli

olduğunu düşünmeme, büyükanne babasının televizyon izlemeye ve arkadaşları ile olan ilişkilerine müdahale ettiğini düşünme, büyük-anne babasının fiziksel şiddet uyguladığını düşünme, büyükanne-babasının diğer torunlarına farklı davrandığını düşünme gibi olumsuz görüşlere katılma durumunda çocuğun yaşının etkili olduğu belirlenmiştir. Küçük yaş grubundaki çocukların yaşlılara bakış açısının daha olumlu olduğu, çocukların yaşları büyüdükçe yaşlılara yönelik değerlendirmelerinin daha olumsuz olduğu görülmektedir. Çocukların, büyükanne baba ile parka gitme, okula gitme, alışverişe gitme, büyükanne babadan harçlık ve hediye alma, büyükanne babanın masal veya hikâye anlatması gibi olumlu görüşlere katılmalarında ise büyük ebeveynin yaşının etkili olduğu görülmektedir. Çocukların genç büyük ebeveynler ile daha iyi iletişim kurdukları, büyük ebeveyne yönelik görüşlerinin daha olumlu olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, kız çocukları büyük ebeveynleri ile etkileşimlerine yönelik erkeklere göre daha olumlu düşünmektedirler. Erkek çocukların ise büyük ebeveynleri ile etkileşimlerine yönelik daha olumsuz görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

Toplumsal değişimin ve kentleşme sürecinin yaşlı/büyük ebeveyn-çocuk/genç görüşleri ve değer yargıları arasında büyük farklar yarattığı düşünülmektedir. Geleneksel kültürün ve toplumsal değerlerin sürdürülmesinde, manevi değerlerin yeni kuşaklara aktarılmasında kuşaklar arası etkileşimin önemli olduğu düşünülebilir. Bu bağlamda kuşaklar arası etkileşimi kolaylaştırmak ve güçlendirmek, hem yaşlının/büyük ebeveynin hem de çocuk/gençin dengeleyici iletişim kurabilmelerini sağlamak için bütün yaş gruplarına rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilebilir, eğitim programları uygulanabilir. Büyük ebeveynler, çocuklara düşüncelerini gerçekleştirmelerinde fırsat tanımalı, yardım etmelidir. Büyük ebeveynlerin, toplum yapısındaki değişimleri kabul ederek çocuklara daha yapıcı davranmaları, çocuklarla beraber yapabilecekleri aktiviteler oluşturmaları, çocuklarla empati kurmaları, onları eleştirmekten ziyade destek olmaları çocuk ile olan etkileşimlerinin olumlu gelişmesinde önemli olabilir. Çocuklar ile büyük ebeveynlerin sağlıklı iletişim kurmalarında anne-babanın fonksiyonunun önemli olduğu düşünülerek, çocuk/büyük ebeveyn ilişkisinde dengeleyici unsur olmalıdırlar. Ailede, çocuk-anne-baba-büyük ebeveynler arasında karşılıklı sevgi saygı yaklaşımı benimsenmelidir.

KAYNAKLAR

- Anonim (2002). **2001 Yılı Aile Raporu**. T.C. Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları. Yayın No:120, Ankara.
- Anonim. (2011). Yaşlı ve aile. <<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/yasliaile.htm>> [Erişim tarihi: 29.07.2011].
- Apaydın, H. (2001). “Aile İçi İletişimin Çocuğun Dinsel Gelişimine Etkisi”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 12–13, 319–337.
- Arpacı, F. ve Ersoy, A. F. (2008). “Türk ailesinde yaşlı ve çocuk/torun etkileşimi”. **Türk Halkları Edebiyatı II. Uluslararası Çocuk Edebiyatı Kongresi**. Azerbaycan. 13-15 Kasım.
- Atila, S. (2006). “Toplumsal değişimin aile ve yaşlılar üzerine etkisi (İstanbul’daki beş huzurevinde inceleme)”. **Yayımlanmamış yüksek lisans tezi**, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Aydın, M. Z. (2008). “Çocuğun Eğitimde Ailenin Önemi”. **5. Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri**, Ankara..
- Canatan, A. (2008). “Toplumsal Değerler ve Yaşlılar”, **Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi**, 1, 62-71.
- Canatan, A. (2009). “Gençlerin Yaşlılarla İlgili Düşünceleri”, **EKEV Akademi Dergisi**, 39, 27-28.
- Çiftçi, A. (2008). “Ailede yaşlı bireyler”. **V. Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri Bildirileri**. T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Dubas, J. S. (2001). “How Gender Moderates the Grandparent–Grandchild Relationship”, **Journal of Family Issues**, 22, 478–492.
- Günindi, Y. ve Giren, S. Y. (2001). “Aile Kavramının Değişim Süreci ve Okul Öncesi Dönemde Ailenin Önemi”, **Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi**, 31, 349-361.
- Harper, S. ve Levin, S. (2005). “Family Care, Independent Living and Ethnicity”, **Social Policy and Society**, 4, 157–169.
- Hazer, O. (2011). “Ergenlerin Büyük Ebeveynlerinden Beklentilerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”, **Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi**, 1-22.

Hazer, O. (2012). “Büyük Ebeveynlerinin Ergenler Tarafından Algılanan Özelliklerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”, **Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 29(1): 123-141.

İşiloğlu B. (2006). “Anksiyete ve depresyon tanısı ile izlenen evli kadınlarda aile içi şiddetin sosyo-demografik faktörler, çift uyumu ve hastalıkla ilişkisi”. **Uzmanlık tezi**, Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mahzar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, İstanbul.

Kılavuz, M. A. ve Gürses, İ. (2011). **Kuşakların ahlaki değerleri birlikte öğrenmesi: Kohlberg’in ahlaki gelişim kuramı açısından bir değerlendirme.** <<http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/dinkultur/dinkultur7.pdf>> [Erişim tarihi: 29.07.2011].

King, V., Elder, G. H. ve Conger, R. D. (2000). Wisdom of the ages. R. D. Conger ve G. H. Elder (Ed.), **Children of the land: Adversity and success in rural America** içinde (ss. 127-148) Chicago, University of Chicago Press.

Lussier, G., Deater-Deckard, K., Dunn, J. ve Davies, L. (2002). “Support across two generations: Children’s closeness to grandparents following parental divorce and remarriage”, **Journal of Family Psychology**, 16 (3), 363–376.

Mueller, M. M. ve Elder, G. H. (2003). “Family contingencies across the generations: Grandparent–grandchild relationships in holistic perspective”, **Journal of Marriage and Family**, 65, 404–417.

Özgüven, İ. E. (2001). **Ailede İletişim ve Yaşam**, PDREM Yayınları, Ankara

Smith, P. K. (Ed.). (1991). **The psychology of grandparenthood: An international perspective**, London, Routledge.

Şahin, F. T. ve İnal, G. (2007). “Ev Ziyareti Temelli Aile Eğitimi Programları İle İlgili Araştırmaların İncelenmesi”, **Mesleki Eğitim Dergisi**, 9 (18), 27-44.

Şener, A. (2009). “Yaşlılık, Yaşam Doyumu ve Boş Zaman Faaliyetleri”, **Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-dergisi**, 1-18.

Wood, S. ve Liossis, P. (2007). “Potentially Stressful Life Events and Emotional Closeness Between Grandparents and Adult Grandchildren”, **Journal of Family Issues**, 28, 380–398